

Energi på dåse

– et dansk industrieventyr, der endte i det fjerne

af Jytte Thorndahl

Mulighederne for at opnå egnsudviklingsstøtte på gunstige vilkår og udsigten til en stabil arbejdskraft fik i årene omkring 1970 flere østdanske industrivirksomheder til at placere afdelinger i Thisted, som på få år fik en industriel udvikling, få havde troet mulig. En af de udflyttede virksomheder var batterifabrikken A/S Hellesens, senere Alkaline Batteries, hvis historie fra grundlæggelsen i 1880'erne beskrives i artiklen.

Lørdag den 27. august 1857 blev det elektriske lys og det elektriske springvand vist frem for de undrende københavnere på Christianborg Slots Ridebane. Man købte billet ved billetkontorerne på marmorbroen og ved indgangen til slotsgården, og det elektriske lys blev tændt af overkrigskommissær Høegh-Guldberg kl. 20.30. Den unge Frederik Louis Wilhelm Hellesen (1836-1892) var 21 år, måske har han overværet forestillingen og været dybt betaget. Vi ved det ikke. Men strømkilden til det elektriske lys var et vådbatteri, hvor man ved en kemisk proces havde lagret elektricitet. Lyset blev frembragt med en kulbuelampe.

Hellesen opfinder tørrelementet

Elektricitet var en helt ny teknologi, der havde været på vej siden italieneren Alessandro Volta i marts 1800 præsenterede sit galvaniske element. Voltas element bestod af plader af sølv og zink på størrelse med mønter i en glasbeholder. Små stofflapper, der var gjort våde med saltvand, adskilte de to metaller. Volta havde opdaget, at når man dypper to forskellige metaller ned i vand, som gøres ledende ved hjælp af salt, så opstår der en

spændingsforskel mellem metalstykkerne og derved skabes elektricitet. Englænderen Daniel forbedrede elementet i 1838, men den største udvikling i batteriet skete, da den franske kemiker George Leclanche i 1868 fremstillede et sikkert batteri, som kunne holde spændingen i længere tid. Lechances batteri bestod af en kulstav og en zinkplade neddyppet i et glas med en opløsning af salmiak. En lærredspose med pulveriseret brunsten og grafit var bundet omkring kulstaven og hindrede, at batteriet gik ned i spænding. Der var god brug for hans batterier til telegrafapparater, ringeapparater m.m., men de var skrøbelige i deres glas eller krukker, som skulle påfyldes væske og jævnligt tilses. Et tørrelement ville løse mange problemer.

Den unge Wilhelm Hellesen var imidlertid blevet smørgrosserer, men havde samtidig stor interesse for fysik og kemi. I 1876 og 77 gik han som 40-årig for alvor i gang med eksperimenter med galvaniske elementer, og i 1885 solgte han sit firma for kun at beskæftige sig med sine eksperimenter. De foregik i en vognport ved hans bopæl på Frederiksberg. I 1887 opfandt han det første brugbare tørrelement baseret på Leclanches element, og allerede i 1889 leverede han de første tørrelementer til Københavns Telefonselskab. Fra 1889

Industri og erhverv i Thy

W. Hellesen og hans hustru. Firmaet hed i en årrække »W. Hellesen's Enke«. Hellesen sendte i 1887 det første tørbatteri på markedet. Firmaet blev efter W. Hellesens død i 1892 drevet videre af hans enke samt V. Ludvigsen. *Hellesens Nyt* 1956, nr. 3.

til 1893 blev der leveret ca. 7.000 Hellesens batterier fra firmaet »W. Hellesen's«. Wilhelm Hellesen havde løst problemet med at skabe et tørt element ved at lade zinkpladen udgøre et hylster med bund, hvori han anbragte kulstangen omgivet af en blanding af brunsten og grafit. I stedet for væske blev tilsat en pasta af salmiak. Pastaen fik han ved at tilsætte stivelse til salmiakvæsken. Endelig blev det hele lukket med en begmasse.

I 1889 havde W. Hellesen fået kontakt til den unge elektrokemiker Valdemar Ludvigsen (1861-1939), og han deltog i den videre udvikling af Hellesens tørbatteri. Wilhelm Hellesen døde i 1892 og nåede aldrig at opleve effekten af den epokeygende opdagelse, han

havde gjort. Efter ægtemandens død drev hans enke firmaet videre, fra 1893-98 under navnet »W. Hellesen's Enke« med god støtte fra V. Ludvigsen. Han fandt i 1895 ud af, at man ved at tilsætte klorzink kunne få et endnu mere holdbart batteri. I 1897 fandt Ludvigsen på at fabrikere 1000 stk. små håndlygter med tørbatteri. Lygterne var færdige til salg lige før jul, og de blev en sensation. Flere typer og størrelser af batterier blev nu fremstillet på fabrikken, der lå på Åboulevarden 14.

»Hellesen's Enke & V. Ludvigsen«

Fra januar 1899 blev V. Ludvigsen optaget som kompagnon, og firmanavnet blev ændret til »W. Hellesen's Enke & V. Ludvigsen«. Enkefru Hellesen gik ud af firmaet i 1906, hvor V. Ludvigsen blev enejer. Firmaet blev i 1918 ændret til et aktieselskab, hvor firmanavnet skiftede til »A/S Hellesens Enke & V. Ludvigsen«. Omkring år 1900 havde firmaet slået sig fast både i indland og udland med et solidt batteri. Firmaet var næsten enerådende på hjemmemarkedet og havde startet en omfattende eksport til udlandet, som omkring 1910 omfattede 60 forskellige lande. Batterierne blev markedsført som kvalitetsprodukter, der var bedre end andre tilsvarende på markedet, og på verdensudstillingen i Paris i 1900 fik firmaet guldmedalje. Allerede i 1890 blev patentrettighederne for Tyskland og Øst-rig-Ungarn overdraget til det tyske firma Siemens & Halske og i England til Siemens Brothers, der oprettede fabrikker i London, Berlin og Wien. Laboratoriet i København samarbejdede med laboratorierne i London og Berlin om den videre udvikling af batterierne.

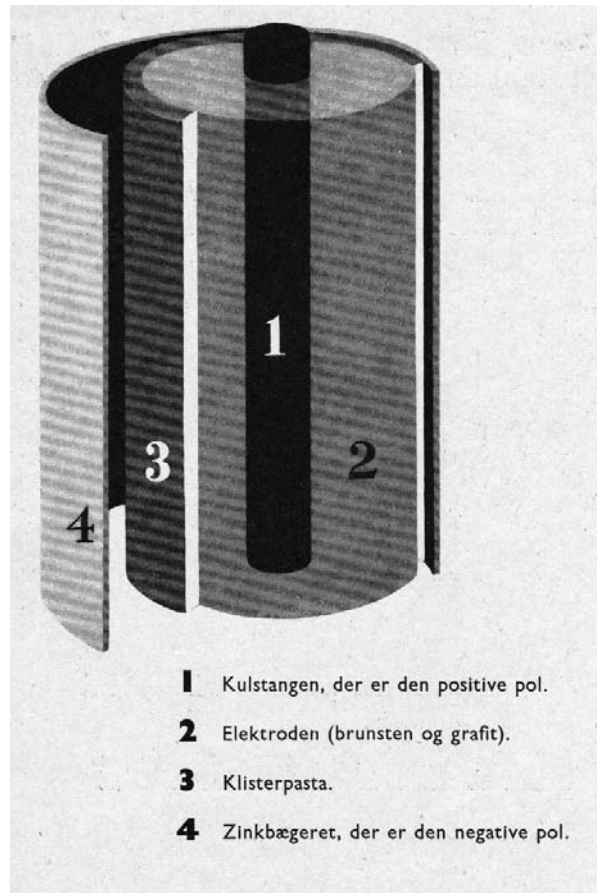
Der var god brug for batterier til de mange telefoner, håndlygter, ringeapparater og andre elektriske småting. De første elværker i Danmark påbegyndte en egentlig forsyning med

elektricitet i nogle af landets byer i 1890'erne, men batteriet gjorde det muligt at have telefon uden at have indlagt strøm, ligesom batteriet kunne bruges til ringeapparater og smålamper.

I 1905 flyttede fabrikken til Aldersrovej 6 på Østerbro, hvor det tidligere Aldersro Bryggeri havde haft til huse, og hvor der var god plads til udvidelse. I 1905 var der ansat 45 mænd og 36 kvinder på fabrikken. Fra Dansk Tarifforenings gennemgang i juni 1905 ved vi, hvordan fabrikken så ud. I kælderen på den store fabriksbygning var der formerværksted, lagerrum, baderum til arbejderne samt maskinrum med to dampmaskiner. Den ene dampmaskine på 16 HK trak fabrikkens arbejdsmaskiner, mens den noget mindre dampmaskine på 6 HK trak en dynamo, der sørgede for elektricitet med 120 volt og 50

Reklamefoto med Hellese's radiopige, der står med et radiobatteri H-921 med navnet »Helle«. Hellese's Nyt 1957, nr. 2.

- 1** Kulstangen, der er den positive pol.
- 2** Elektroden (brunsten og grafit).
- 3** Klisterpasta.
- 4** Zinkbægeret, der er den negative pol.

Snit af et brunstensbatteri.

ampere til belysning på hele fabrikken. Desuden fandtes en lille 3HK gasmotor, som reserve for dynamoen samt en fødepumpe. Akkumulatorer eller vådbatterier havde man ikke, gasmotoren måtte startes, indtil dampmaskinen for alvor var kommet i omdrejninger og kunne trække dynamoen. I stueetagen var kontor samt det store fabrikslokale, hvor man smeltede de galvaniske elementer. Her fandtes fem isolerede jerngryder, hvor man kogte harpiks (beg) ved damp, smeltede voks ved gasapparater og loddede. Desuden gik drivremme gennem gulv og loft til første sal. På første sal fremstillede man pap- og metalbeholdere til elementerne. Batterierne blev samlet både i stuen og på første sal. Pakningen af elementerne foregik i stueetagen og i

Industri og erhverv i Thy

Samlebåndet på fabrikken på Aldersrovej i København hvor der pakkes batterier juni 1959. Hellesens Nyt. 1959, nr. 3.

lagerskuret. Fabrikken havde også stald med fire heste.

Allerede i 1911 og i 1916 blev fabrikken voldsomt udbygget. Først med lagerbygning, fabrikationsrum, pakkerum, harpikssmelteri, siden blev der indsat endnu større kraftmaskiner og bygget et særligt kedelhus, og samtidig blev der bygget en stor to-etagers bygning, som skulle rumme laboratoriet. Siden lejede man sig ind i andre lokaler. Under Første Verdenskrig, da man manglede råstoffer, begyndte fabrikken selv at fremstille kulstængerne til elementerne. Det foregik i en lille bygning ude i Vangede, hvor man havde lejet en grund. Man begyndte meget beskedent med en ovn, men senere blev der udvidet med flere ovne, fabriks- og lagerbygninger. Kulfabrikken var i gang indtil 1960, da den lejede grund skulle bruges til andet formål. I stedet gik man over til at købe kullene i Frankrig.

Da radioen i 1925 var kommet frem og blev fulgt af daglige radioudsendelser fra Statsradiofonien, blev der af firmaet lejet fabriksrum i Ryesgade 3. Her bandt man bl.a. elektroder til radio- og lommebatterier. Elektrobindingen var i mange år håndarbejde og blev anvendt ved specielt store elektroder helt frem til 1957. De håndbundne elektroder bestod af en elektrode, en kulstang, lærred og sejlgarn. Man satte kulstangen ind i elektroden, som blev omviklet med lærred og surret til med sejlgarn. I perioder havde Hellesens ansat op til 2000 personer, men nogle af dem bandt elektroder hjemme i privatboligen. Materialerne til hjemmearbejdet blev leveret og afhentet af virksomheden. En meget stor del af arbejdet med elementerne var samle- montage- og pakkearbejde, der blev gjort med hænderne, især kvindehænder. Kvinderne udgjorde størsteparten af arbejdsstyrken på elementfabrikken gennem hele dens levetid.

C. E. Berggren startede i 1913 som arbejdsdreng hos Hellesens, han fortalte i personalebladet Hellesens Nyt fra 1962 bl.a. følgende:

»På fabrikken var der på det tidspunkt beskæftiget ca. 60-70 arbejdere, dog mest kvinder ...

På drejerværkstedet var jeg ikke længe, men kom ned i kælderen, hvor det såkaldte formeri var indrettet ... Langs den ene væg var opstillet presser, som ingeniør Härje havde konstrueret. Før Härje-presserne blev sat op, lavede vi store elektroder på en meget interimistisk måde: der løb en stålakse langs loftet, og om et hjul var lagt en bred rem med et håndtag i den ene ende og et tungt blylod i den anden. På en jernfod stod en form, som vi stoppede blandingen ned i, og så trak vi i håndtaget og lod blyloddet falde ned på en dorn, så den blev presset sammen, så kunne man tage elektroden ud ved at lukke en lem op for enden af formen.

I den anden ende af kælderen, der hvor fyrrummet ligger, var sat syrebeholdere op, her blev salmiakken og elektrolytten behandlet, men der var en stor ulempe, for den mand, som passede det, skulle transportere syreblandingen op ad en stentrappe til gården ved hjælp af et gammeldags åg og to spande fyldt med syre. Vi havde også et lille baderum med to brusere ...

En gang i tiden har kælderen været bryggeri, og ... vi var altid udsat for fugtighed. En dag hørte vi nogle forfærdelige råb inde fra

kvinderne, der bandt elektroder. Vi lukkede døren op og så, at vandet var steget adskillige tommer, så der var ikke andet at gøre end at tage kvinderne på ryggen og bære dem op ad trappen til gården én efter én, det gjorde vi med godt humør.

Ved juletid var alle arbejderne samlet i gården, så kom konsul Ludvigsen, og vi stillede op i to rækker, mændene på den ene side og kvinderne på den anden, så gik vi frem og trykkede konsulen i hånden og ønskede glædelig jul, og så fik vi ti kroner hver, og det var

Fra Hellesens egen kulfabrik i Vangede. Kulfabrikken lukkede i april 1960. Hellesens Nyt 1960, nr. 2.

Industri og erhverv i Thy

jo mange penge dengang, hvor lønnen ikke var mere end ca. 28-30 kr. pr. uge» (Hellesens Nyt, 1962, nr. 5)

Tigermærket

Den kendte tiger på batterier og reklamer blev i 1924 skabt af tegneren Palle Wennerwald, som af den daværende direktør Waldemar Jacobsen fik til opgave at komme med et udkast til nogle reklameskilte for »Tigerbatteriet«. Wennerwald er kendt for sine mange illustrationer i danske drengebøger, filmplakater m.m. Den kravlende tiger fra urskoven blev symbolet på kraft og lydløshed og et stærkt symbol på det gode danske batteri. Hellesen begyndte at bruge navne på sine forskellige batterier. Det var også nemmere for de mange både udenlandske og indenlandske kunder at sende ordrer på forskellige navne frem for at opgive en teknisk betegnelse. Der var den fordel ved ordet tiger, at det blev stavet på samme måde på engelsk. Af andre dyrenavne kan nævnes Wolf (ulv), Lion (løve), Bear (bjørn) og Fox (ræv). Der blev fremstillet over 150 forskellige typer af batterier op gennem 1930'erne, og hvert eneste batteri havde sit eget kodeord, og tigermotivet kom efterhånden på så godt som alle elementer.

Tigermærket blev godt kendt også i udlandet, hvor der fortælles om små boder, hvis indehaver ikke kunne læse, men som genkendte batteriet med tigersiden, som det han ville sælge fra sin studeplads. I Asien signalerede tigersiden lykke og styrke, så tigermærket var meget heldigt valgt.

De første Hellesens batterier var i sort glanspapir med guldtryk, men i 1926 gik man over til farvetryk. Man beholdt den sorte bund med gule bogstaver, rammede tekst ind med røde streger og fik tigersiden med de gulbrune og sorte farver med. I starten var det

kun hovedet af tigersiden, men siden kom hele tigersiden med. Efterhånden fik elementerne farve efter hvilken funktion de havde, bortset fra de meget store, som forblev sorte. De sorte batterier med gule og røde farver var til brug i telefoner, telegrafer, el-hegn, elektriske ure, måleinstrumenter, lægeinstrumenter m.m. De røde med gul tekst var til brug i radioer, dog var de helt store radiobatterier på 45-150 volt i sort papomslag med gul tekst, mens de blå papomslag med hvid, gul og rød tekst var til de mindre lommelygter, cykellygter, små legemaskiner. Batterier til høreapparater var helt røde med hvid tekst.

Administrerende direktør Waldemar Jacobsen overtog posten som leder af Hellesen's Enke og Ludvigsen efter direktør Ludvigsen. W. Jacobsen var handelsuddannet og havde også en baggrund i smørbranchen i et dansk firma i Sibirien, men måtte flygte på grund af revolutionen i 1917. I Danmark blev han ansat som eksportchef i firmaet A/S Nordiske Metalvarefabrikker i København. Da firmaet Hellesen's Enke & V. Ludvigsen i 1918 blev omdannet til et aktieselskab, opkøbte A/S Nordiske Metalvarefabrikker aktiekapitalen i det nystiftede A/S Hellesen's Enke og Ludvigsen, og i 1920 fik W. Jacobsen tilbudt direktørstolen. I 1920'erne blev elektriciteten en nødvendig i hverdagen, både den ledningsbårne og den i batterierne. Radioen bredte sig hastigt og kunne bruges uden elektricitet fra ledninger i en stikkontakt, blot med et batteri kunne den fungere. Jacobsen forstod at bruge reklamen som en afgørende del af virksomhedens udvikling.

Aktieudbyttet i firmaet steg år efter år fra 10% i 1918 til 51% i 1929, hvorefter det faldt til 7-8% gennem 1930'erne og 40'erne. I 1931 startede firmaet egen batterifabrik i England og i 1935 i Italien, og i 1932 opkøbte man aktierne i A/S H. P. Nielsens Elektrokemiske Fabrik. Den italienske fabrik blev dog total øde-

HELLESENS DRY CELLS

Type	Code word	Volt	Overall dimensions (incl. terminals) in mm	Style of connections	Net weight grams	Number of batteries in case	Pg. per carton	Price
VII-92	GLOD	3,0	14 × 27,5 × 37		20	3000	130	
VII-21	POKEL	3,0	33 × 66 × 81	2 brass strips	275	360	12	
VII-13	POLAMP	4,5	21 × 61 × 66		128	540	36	
VII-20	RECORD	4,5	21 × 61 × 66		132	540	36	

Type	Code word	Volt	Overall dimensions (incl. terminals) in mm	Style of connections	Net weight grams	Number of batteries in case	Price
VII-14	POLAIR	4,5	35 × 100 × 72	2 brass strips	370	200	
VII-14A	POLAT	4,5	33 × 100 × 82	2 screw terminals	370	200	
VII-14D	POTOM	4,5	33 × 100 × 82	2 screw terminals	370	200	
VII-16A	POIR	4,5	70 × 100 × 75	2 brass strips	760	100	
VII-16B	POLIN	4,5	70 × 100 × 85	2 screw terminals	760	100	
		4,5	65 × 115 × 162	2 screw terminals	1940	32	

Tigeren kom på batterierne i 1920'erne.

lagt ved et bombeangreb i 1944. Man søgte således at udvide sine aktiviteter gennem 1930'erne gennem opbygningen af nye fabrikker samt ved at øge eksporten, og ved starten af Anden Verdenskrig eksporterede firmaet 2/3 af sin produktion. Men krigen afskar fabrikken fra forbindelsen til hele det oversøiske marked, og det var katastrofalt. Dog ikke mere end at firmaet i 1944 gav penge til etablering af en vuggestue, som man imidlertid i 1956 overdrog til Københavns kommune. Men Tiger-selskabet lå noget i dvale.

Rationaliseringer og udvidelser i 1960'erne

Marshall-hjælpen gav mulighed for at indkøbe moderne produktionsudstyr, og firmaet indledte bl.a. et samarbejde med den amerikanske batteriproducent Rayovac. Det gav nyt liv i »tigeren«. Allerede i 1948 indgik man en

licensaftale med det spanske firma Tudor Spanien om produktion af batterier, og to år efter indgik man en lignende aftale med en batterifabrik i Grækenland. Hjemme i Danmark blev de gamle maskiner udskiftet, og man indførte nye produktionsmetoder med samlebånd, og eksportafdelingen rejste verden rundt for at generobre tabte markeder. I 1955 ændrede man firmanavnet til A/S HelleSENS. På trods af modernisering var den gamle fabrik på Aldersrovej nedslidt omkring 1960, og fabrikken fik stigende problemer med at skaffe arbejdskraft, og arbejdskraften var ustabil med stort gennemtræk. Da man i 1962 skulle udvide medarbejderstaben med 40 personer, var der foretaget 350 ansættelser (HN 1963, 3-4 s. 4). Samme år besluttede man at købe en grund i Køge og flytte hele fabrikationen dertil. Fabrikken i Køge startede i 1965 på Tigervej.

1960'erne indvarslede et nyt stort forbrug af batterier. Transistorradioen var kommet på

Industri og erhverv i Thy

markedet i slutningen af 1950'erne, og man regnede med, at der snart ville komme transportable fjernsyn, båndoptagere, grammofo-
ner, diktafoner, høreapparater m.m. Batteri-
erne blev forbedrede med bl.a. en stålkappe
udenpå i stedet for pap, antallet af batterity-
per blev indskrænket, men man fortsatte med
at fabrikere det berømte brunstensbatteri
med tigeren udenpå. I 1972 startede Hellesens
endnu en fabrik op i Thisted.

Store Nord og Hellesens

I en årrække havde Landmandsbanken haft
aktiemajoriteten i virksomheden, men i 1957
opkøbte selskabet Store Nord størsteparten af
aktierne, og fra 1972 var A/S Hellesens et dat-
terselskab under Store Nord kaldet GN, som
står for Great Nordic. I en kort periode fra
1974-77 hed firmaet dog A/S Tudor-Hellesen,
fordi man havde fusioneret med et svensk
firma, der også producerede tørbatterier. Et

amerikansk batteriselskab, der fabrikerede
Rayovac-batteriet, opkøbte allerede i 1977
Tudors anpart af selskabet, og det danske fir-
ma kaldte sig igen A/S Hellesens. I 1986 blev
firmanavnet i en meget kort periode ændret
til GN Hellesens, men i september 1986 solgte
GN (Store Nord) alle Hellesens salgsafdelin-
ger i Danmark, Norge, Sverige og Finland til
det stærkt konkurrerende firma Duracell,
som også samtidig købte retten til at bruge
navnet Hellesens og tigerbomærket. Dermed
forsvandt tigeren og Hellesen-navnet 99 år
efter, at firmaet var startet.

Afdelingen i Køge fik navnet GN Batteries,
mens firmaets nye afdeling i Thisted kom til
at hedde GN Alkaline Batteries. GN var lang-
somt gået i gang med at afvikle sine batteri-
aktiviteter. I september 1988 solgte man fa-
brikken i Køge, som producerede lithium-
batterier, der havde ekstra lang levetid, til et
svensk firma. Den øvrige batteriproduktion i
Køge blev flyttet til fabrikken i Thisted. I 1992

Kvinderne på Hellesens fabrik i Thisted ved samlebandet og pakning af store batterier, type 310. 1972-73. Fotograf: Tage Jensen, Thisted. Elmuseets arkiv.

Fra HelleSENS fabrik i Thisted 1973. Der monteres og testes batterier. Fotograf: Tage Jensen, Thisted. Elmuseets arkiv.

solgte GN sine aktier i batterifabrikken i Thisted til GP Batteries International Ltd i Singapore, og den danske fabrik fik navnet »Alkaline Batteries«. Selskabet i Singapore var ejet af elektronikfirmaet »Gold Peak Industries, Ltd.« i Hongkong.

Batterifabrikken i Thisted

I 1971 havde bestyrelsen bag HelleSENS besluttet at starte en ny fabrik op. Man kunne vælge at udvide fabrikken i Køge, eller man kunne vælge at få gavn af egnsudviklingsstøtten. Flere byer havde været overvejet, bl.a. Hadsund, Hobro eller et sted på Vestsjælland, men Thisted kom ind som en oplagt mulighed. Egnsudviklingsdirektoratet havde lovet økonomisk støtte, kommunen ville opføre fabrikken og leje den ud til rimelige penge, og man regnede med, at man kunne få en god og stabil arbejdskraft i det nordjyske område. Specielt regnede man med, at den kvindelige

arbejdskraft ville være mere stabil, end det man havde oplevet i Køge. 4. april 1972 startede man forsigtigt ud med 15 damer og 10 arbejdsmænd, men allerede i juni samme år var man oppe på ca. 150 ansatte. Heraf var de 120 kvinder. På fabrikken i Thisted, der ligesom fabrikken i Køge lå på Tigervej, fremstillede man små specialbatterier til bl.a. høreapparater, fotoapparater, belysningsmålere, samt større batterier til elhegn og specielle batterier til forsvaret. De traditionelle runde batterier til lygter og transistorradioer blev fremstillet i Køge. HelleSENS administration sad fortsat i København, hvorfra man havde sendt et lederteam til Thisted.

Men 1970'erne var ikke gode år for HelleSENS, gennem flere år havde firmaet underskud, og der var ikke udbytte til aktionærerne. Flere batterier kom ind på markedet, og samtidig skete der på internationalt plan et skift fra brug af de traditionelle brunstens/salmiak batterier til alkaliske batterier, som bl.a.

Industri og erhverv i Thy

Til Hellekens fabrik opførte Thisted Kommune i vinteren 1971/72 en ny industribygning, placeret i det nyudlagte industriområde ved en vej, der naturligvis – inspireret af Hellekens logo – blev døbt Tigervej. (Lokalhistorisk Arkiv).

firmaet Duracell sendte på markedet. De alkaliske batterier havde helt enkelt længere levetid. Hellekens fortsatte dog med at producere det traditionelle brunstens/salmiak batteri, men blev i 1987 nødt til at lukke batteri-afdelingen i Køge, da man havde mistet store markedsandele. Men i Thisted omstillede man ret hurtigt produktionen og begyndte at producere alkaliske batterier i 1980. På maskinværkstedet i Thistedfabrikken designede og byggede man selv det nye produktionsudstyr, der skulle bruges på fabrikken. Og nogle år efter udviklede man i Thisted et 9 volt alkalisk batteri og tog verdenspatent på det. Det lille firkantede 9 volts batteri krævede sine egne produktionslinier og svejsemaskiner,

som man også selv var i stand til at designe og fremstille lokalt. Ydermere lykkedes det i 1985 at forbedre batteriet, så det blev verdens bedste 9 volts batteri med 15% længere levetid end konkurrenten Duracells.

Hovedbestanddelen i det alkaliske batteri er stadig brunsten, grafit og zink, men hvor zinken indgår i en pasta med elektrolyt og stivelsesmiddel. Året efter købte Duracell retten til navnet Hellekens og retten til at bruge tigmærket de næste 10 år. Fabrikken i Thisted skiftede navn til »GN Alkaline Batteries A/S«.

Der var så stor efterspørgsel på 9 volts batteriet, at fabrikken i Thisted blev underleverandør af disse batterier til en lang række andre batteriproducenter, som så forsnyede dem

med deres eget mærke. Man arbejdede i perioder i tre-holds skift og med overarbejde for at kunne klare produktionen af de mange batterier, bl.a. et år ved juletid, hvor man indkaldte til overarbejde hver lørdag i december måned. Det blev for meget for kvinderne, som protesterede. Men det lille 9 volts batteri var stærkt efterspurgt. Det blev hovedsageligt brugt i forskellige elektroniske småapparater som fjernstyringen til fjernsynet, der netop i de år var kommet frem. I årene efter kom der ikke færre fjernbetjeninge, brandalarmer, dørklokker, legetøj m.m., som skulle bruge 9 volts batterier.

Salg af know-how, maskiner og til sidst fabrikken

I 1980'erne begyndte Hellesens projektafdeling en ny type arbejde på mere globalt plan. Man projekterede batterifabrikker i afrikanske, arabiske og asiatiske lande. Polen, Senegal, Nigeria New Guinea, Ægypten og Irak var nogle af de lande, hvor man havde gang i projekter, og når en nyopført fabrik var blevet udstyret med maskiner, blev medarbejdere fra fabrikkerne i Køge og i Thisted hyret og sendt ud for at oplære de nyansatte. I 1986 indgik firmaet en aftale med opførelse af batteriproduktioner på to kinesiske fabrikker. I begyndelsen var den produktion, man projekterede i udlandet, meget traditionel og baseret på produktion af de traditionelle brunnstens/salmiak batterier. En teknologi man allerede mere eller mindre havde forladt i Danmark, og den meget håndbaserede produktion kunne forholdsvis nemt tilpasses landenes ufaglærte arbejdskraft. Maskiner, råstoffer og know-how sørgede man for i Danmark.

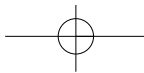
I 1988 indgik firmaet en joint-venture aftale med Sylva Industries i Hongkong, et datterselskab af Gold Peak Groups. Aftalen gik ud på, at fabrikken i Thisted skulle levere know-

how til produktion af et alkalisk 9 volts batteri, mens selskabet i Hongkong skulle stå for salg og markedsføring af batterierne. I 1989 udvidede man derfor fabrikken i Thisted, og samlede alle aktiviteter på fabrikken her.

Hovedselskabet Gold Peak Groups i Hongkong var tilsyneladende meget tilfreds med samarbejdet med firmaet på Tigervej i Thisted, for i 1992 solgte GN sine aktier i Thistedfirmaet til en batteriproducent i Singapore, der er ejet af Gold Peak Industries, Ltd. i Hongkong. I Thisted fortsatte man produktionen af hovedsageligt 9 volts batteriet samt diverse forskellige specielle batterier til militæret og farvandsvæsenet. Desuden leverede man råmateriale til dele af batteriproduktionen i Malaysia samt teknisk support og oplæring af medarbejdere til fabrikker i Malaysia og Polen. En vigtig leverance fra Thistedfabrikken var også maskinudstyr og produktionslinier til batterifremstilling til en fabrik i Malaysia. Medarbejdere fra fabrikken i Thi-

Willy Decker – Hellesens første fabrikschef i Thisted. (Lokalthistorisk Arkiv).

Industri og erhverv i Thy

sted blev sendt til den nye fabrikslinie i Malaysia for at oplære de nyansatte. Med udgangen af 2004 stoppede man helt batteriproduktionen i Thisted, og i 2005 blev hele Thisted-fabrikkenes produktionsudstyr, maskiner, loddemaskiner, produktionsbånd m.m. pakket ned og sendt til Malaysia, tilbage var kun kantine og administrationskontorer. Lager og produktionshaller stod tomme. Medarbejderne måtte søge nyt arbejde. Globaliseringen

var for alvor nået til Tigervej i Thisted. Den arbejdsintensive produktion var flyttet ud, hvor arbejdskraften var billig og rigelig.

Jytte Thorndahl

Født i 1949. Mag. art. og museumsinspektør på Elmuseet, Bjerringbro.

Kilder

Elmuseet fik i 2005 tilbudt de sidste genstande, malerier, buster m.m. der var tilbage på Alkaline Batteries i Thisted samt firmaets avisudklip, laboratoriedagbøger og fotosamling. Materialet befinder sig nu i Elmuseets samling, hvor det er ved at blive registreret. Foråret 2007 åbner en særudstilling om dansk batterifremstilling, specielt Hellesens, på Elmuseet. Erhvervsarkivet i

Århus har firmaets regnskaber, protokoller, brochuremateriale m.m.

Til denne artikel er brugt materiale fra avisudklip, personalebladene Hellesens Nyt og Element samt udaterede maskinskrevne og håndskrevne notater om firmaets historie, som nu befinder sig på Elmuseet, journalsag 2005/46.

Den store betydning for Thy i 1970'erne af de mange nye arbejdspladser for især kvinder er nærmere beskrevet i »Thisted Købstads Historie« bd. 3 (2002). red.

